

Depremlerden Nasıl Korunmalıyız?

Dr. Mahir E. Ocak [TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi

Türkiye bir deprem ülkesi. Ülkemizde her yıl irili ufaklı binlerce deprem oluyor. Bu depremlerin çoğu zaman farkında bile olmuyoruz, hatta haberini bile duymuyoruz. Ancak bazen depremler büyük yıkımlara sebep olabiliyor, çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine yol açabiliyor. Hem deprem öncesinde alacağımız önlemlerle hem de deprem sırasında ve sonrasındaki tutum ve davranışlarımızla can ve mal kayıplarını en aza indirebiliriz.

Deprem Öncesinde Alınacak Önlemler

Depremlerin cana ve mala verdiği zararın önemli bir kısmının nedeni sarsıntılara dayanamayıp hasar gören binalardır. Bir binanın depreme karşı ne kadar dayanıklı olduğu sadece kendi yapısının sağlamlığına değil aynı zamanda üzerinde bulunduğu zeminin özelliklerine de bağlıdır. Kaygan zeminler üzerinde bulunan yapılar yer sarsıntılarında daha fazla etkilenirler. Bu yüzden zeminin kaygan olduğu bölgeler iskâna açılmamalıdır. Ayrıca gevşek topraklara sahip meyilli araziler de konut inşa etmeye uygun değildir.

Dik yarıların yakınına, dik boğaz ve vadilerin içine, çok kar yağın ve çığ meydana gelen yamaçlara bina inşa edilmemelidir. Çünkü depremin tetikleyeceği kaya kopmaları ya da çığ düşmeleri yıkımlara ve can kayıplarına yol açabilir.

Bir binanın yapısı sağlam ve içinde bulunduğu ortam güvenli olsa bile binanın içindeki eşyalar depremler sırasında insanlar için tehlike arz edebilir. Yer sarsıntıları sırasında devrilme ve düşme riski olan dolap, klima, soba gibi eşyalar güvenli bir biçimde sabitlenmelidir. İçerisinde ağır eşyalar bulunan dolapların kapakları sarsıntılar sırasında kendiliğinden açılmayacak biçimde kapatılmalıdır.

Depremden sonra insanların güvenli ve hızlı bir biçimde binayı boşaltabilmeleri için geniş çıkış yolları oluşturulmalıdır. Bu çıkış yollarındaki hiçbir kapı kilitli olmamalıdır ve yollar yeterli miktarda aydınlatılmalıdır. Ayrıca çıkış yolu üzerindeki tüm kapılar dışa doğru açılmalıdır çünkü içe doğru açılan kapılar insanların geçişini zorlaştırır. İçe doğru açılan kapularla karşılaşınca önce durup kapıyı açmanız gerekir, dışa doğru açılan kapıları ise basitçe itip hiç durmaksızın yolunuza devam edebilirsiniz.

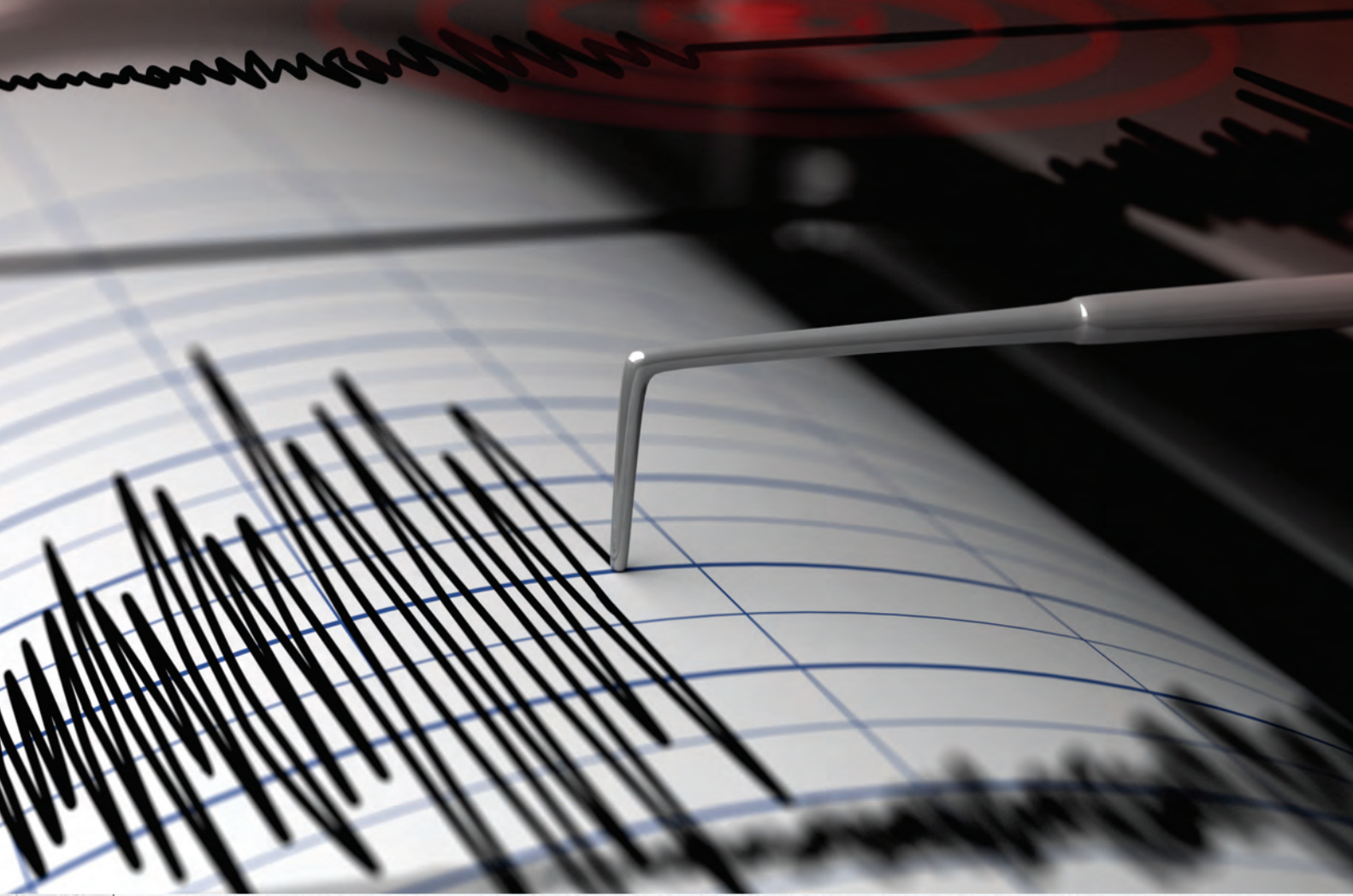
Yangınlar, depremleri takip eden ikincil afetlerdir. Binalarda yangın önlemlerinin alınmış olması gerekir. Yangın söndürme cihazları kolay erişilebilir ve herkes tarafından bilinen yerlerde bulunmalıdır. Ayrıca bu cihazların tek kullanımlık oldukları unutulmamalı, her kullanımdan sonra yeniden doldurulmalı ve periyodik olarak bakımları yapılmalıdır.

Depremden sonra gaz kaçağı ya da elektrik kaçağı olması riskine karşı gaz vanaları ve elektrik sigortaları otomatikleştirilmelidir. Etrafta yanıcı, parlayıcı, patlayıcı, zehirli maddeler varsa dökülmelerini ve etrafa saçılmalarını engelleyecek güvenli kapların içinde tutulmalıdır.

Deprem sonrasında yardım ekiplerinin size ulaşması saatler hatta günler sürebilir. Bu yüzden bir acil durum çantası hazırlamanızda fayda vardır. Bu çantanın içinde en azından mevsime uygun giysiler, düzenli kullandığınız ilaçlar, üç günlük ihtiyacınızı karşılayacak kadar gıda ve su bulunmalıdır.

taala / iStock

Deprem Sırasında Yapılması Gerekenler

Yer sarsıntısı başladıktan sonra yapmanız gerekenler kapalı mekânlarda mı, açık alanlarda mı, yoksa taşıt içerisinde mi olduğunuza göre değişir. Her durumda yapmanız gereken en temel şey paniğe kapılmayıp bilinçli hareketlerde bulunmaktır.

Kapalı Mekânlarda...

Eğer depreme bir binanın içinde yakalandıysanız ve etrafta sabitlen-

memiş dolap, soba ve benzeri eşyalar varsa bu eşyalardan kesinlikle uzak durmalısınız. Sarsıntı devam ederken merdivenlere ve çıkışlara doğru koşmak ya da pencerelere ve balkonlara yaklaşmak çok tehlikelidir. Yapılacak en iyi şey güvenli bir yer bulup dizüstü “çökmek”, başı ve enseyi koruyacak şekilde “kapanmak”, düşme tehlikesine karşı sağlam bir yere “tutunmak” ve sarsıntı geçinceye kadar bu pozisyonda beklemektir.

“Çök-kapan-tutun” pozisyonunda beklemek için en güvenli yerler kaymayacak, devrilmeyecek, üzerine düşen cisimlerin ağırlığını taşıyabilecek ve sizin için bir hayat ümidi oluşturabilecek sağlam eşyaların yanı olabilir.

Açık Alanlarda...

Yer sarsıntısı başladığında açık alandıysanız binalardan, elektrik hatlarından ve duvar diplerinden uzaklaşın. Ayrıca toprak kayması ya da kaya ve taş düşmesi gibi tehlikelere karşı yamaçların altında durmayın.

Depremlerden sonra deniz yakınında bulunmak da tehlikelidir. Tsunami ihtimaline karşı kıyılardan uzaklaşılmalı ve eğer mümkünse yüksek kesimlere doğru hızlıca gidilmelidir. Eğer depreme denizde seyir hâlindeyken yakalanırsanız rotanızı açık denize doğru çevirmelisiniz.

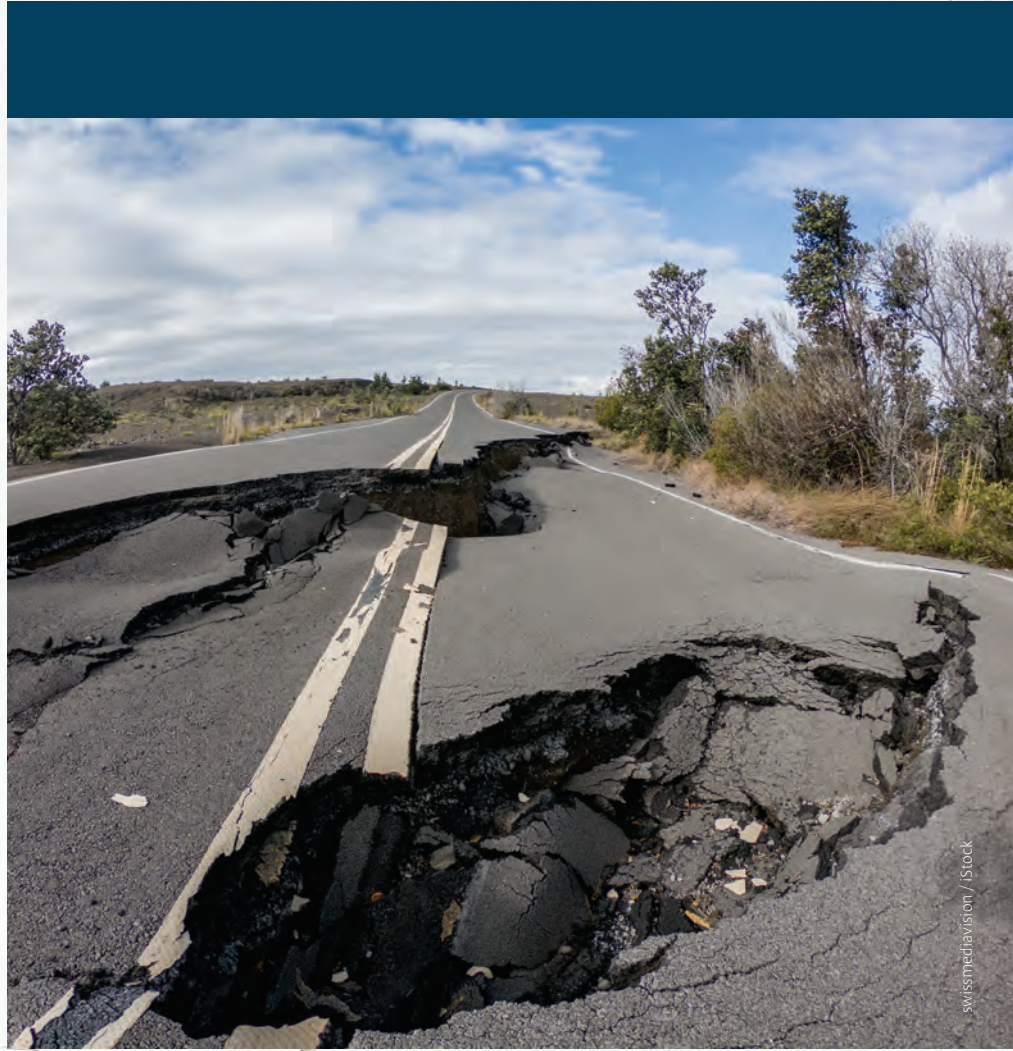
Araç İçerisinde...

Yer sarsıntısı başladığında araçla seyir halindeyseniz ve bulunduğunuz yer binalardan, enerji nakil hatlarından, direklerden uzaktaysa önce aracı kenara çekmeli ve sarsıntı bitinceye kadar beklemeli, daha sonra anahtarı kontağın üzerinde bırakarak aracı terk etmeli ve açık alanlara gitmelisiniz.

Eğer sarsıntı başladığında meskûn mahaldeyseniz aracı hemen durdurmalı ve trafikten uzak güvenli bir bölgeye gitmelisiniz.

Depreme bir kapalı otoparkta ya da bir tünelin çıkışa uzak bir yerinde yakalanırsanız yapılacak en iyi şey aracın dışına çıkıp, çök-kapan-tutun pozisyonunda beklemektir. Bu aracın içinde kalmaya kıyasla çok daha güvenlidir. Çünkü aracın içinde kalmanız durumunda aracın üzerine düşecek tünel ve tavan parçaları size zarar verebilir. Aracın yanında pozisyon alırsanız, aracınız ezilse bile, belki sizin için bir hayat üçgeni oluşturacaktır.

Eğer depreme metro ve tren gibi bir toplu taşıma aracında yakalanırsanız, yapılacak en iyi şey sarsıntı sırasında sağlam bir yere tutunmaktır.

Deprem Sonrasında Yapılması Gerekenler

Sarsıntı bittikten sonra ilk önce güvende olduğunuzdan emin olun, daha sonra çevrenizde yardıma ihtiyacı olan birisi olup olmadığını kontrol edin.

Eğer deprem sırasında kapalı bir mekândaysanız dışarıya çıkıp gü-

venli bir açık alana gitmeden önce, sobaları ve diğer ısıtıcıları söndürün, vanaları ve elektriği kapatın, etrafa saçılmış yanıcı ve parlayıcı maddeler varsa temizleyin. Kesinlikle kibrit ya da çakmak yakmayın, elektrik düğmelerine dokunmayın. Çıkışa koşmadan önce yerinden oynamış ahizeleri telefonların üzerine koyun ve acil durum çantanızı yanınıza almayı unutmayın. Binadan çıkarken daha önceden belirlenmiş rotalardan ilerleyin, asansörü kesinlikle kullanmayın.

inomasa / iStock

Eğer depremden sonra enkaz altında kaldıysanız ve hareketleriniz kısıtlandıysa hayatta kalmak için en çok ihtiyacınız olan şey enerjidir. Gereksiz hareketlerden kaçınarak enerjinizi tasarruflu kullanın.

Bağırabiliyorsanız sesinizi kurtarma ekiplerine duyurmaya çalışın. El ve ayaklarınızı kullanabiliyorsanız gürültü çıkararak yerinizi belli etmeye çalışın.

Depreme dayanıklı binalar inşa etmek depreme karşı alınması gereken en önemli tedbirlerden birisidir. Depremleri en az hasarla atlattmak için sadece almamız gereken önlemleri okuyup öğrenmemiz değil, aynı zamanda bu öğrendiklerimizi hiç zaman kaybetmeden uygulamamız da gerekiyor. ■

Dışarıya çıktıktan sonra araç kullanarak uzaklaşmaya çalışmayın, cadde ve sokakları acil yardım ekipleri için boş bırakın. Güvenli bir bölgeye giderken binalardan, enerji nakil hatlarından ve direklerden uzak durun.

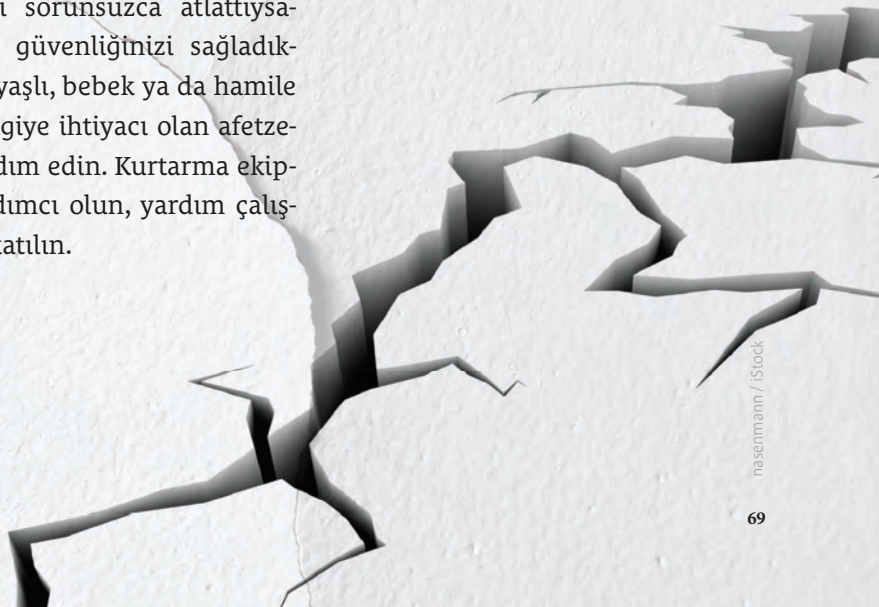
Depreme metro ya da trende yakalandıysanız, sarsıntıdan sonra taşıtın içinde kalmak daha güvenlidir. Çünkü dışarı çıkıldığında elektriğe kapılma ya da yan hatlardan gelen trenlerin altında kalma riski vardır. Metro ya da tren personeli tarafından dışarı çıkmanın

güvenli olduğu söyleninceye kadar trenlerin içinde beklemeye devam edin.

Depremi sorunsuzca atlattıysanız, kendi güvenliğinizi sağladıktan sonra yaşlı, bebek ya da hamile gibi özel ilgiye ihtiyacı olan afetzedelere yardım edin. Kurtarma ekiplerine yardımcı olun, yardım çalışmalarına katılın.

Kaynak

<https://www.afad.gov.tr/deprem-oncesi-ani-ve-sonrasi-alabileceginiz-onlemleri-biliyor-musunuz>

nasenmann / iStock